

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ

Τὸ ἐν Πολέμῳ δίκαιον.

§ 249. Ὁ Πόλεμος καὶ τὸ Δίκαιον.

Κατὰ λογικὴν καὶ ἠθικὴν ἔννοιαν πόλεμος καὶ δίκαιον εἶνε ἐκφράσεις, ἀναιρουῦσαι ἀλλήλας. Τοῦ μὲν πολέμου σκοπὸς εἶνε ἡ ἐκδήλωσις τῆς φυσικῆς ἰσχύος λαοῦ τινος καὶ ὁ περιορισμὸς τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας ἐτέρου· τούναντίον τὸ δίκαιον εἶνε ἡ πραγμάτωσις τῶν ἠθικῶν νόμων, τῶν συνδεόντων πρὸς ἀλλήλα τὰ τε ἄτομα καὶ τὰς κοινωνίας. Ὁ πόλεμος εἶνε ἄρνησις τῆς τάξεως, τὸ δὲ δίκαιον ἡ ἀναγνώρισις· ὁ πόλεμος ἀπορρέει ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀνισότητος, τὸ δὲ δίκαιον ἐρείδεται ἐπὶ τῆς ἰσότητος. Κατ' ἀκριβῆ ἄρα ἔννοιαν ἐν πολέμῳ δίκαιον δὲν ὑφίσταται. Ἄλλ' ἡ ἐκφρασις αὕτη κέκτηται συμβατικὴν μᾶλλον σημασίαν. Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ταύτην περιλαμβάνονται οἱ κανόνες ἐκεῖνοι καὶ αἱ διατάξεις περὶ ἀμοιβαίων ὑποχρεώσεων τῶν διαμαχομένων μερῶν ἐν τῇ διεξαγωγῇ τοῦ πολέμου. Μέχρι τῆς σήμερον οὗτος ἐκδηλοῦται μοιραίως, θεωρεῖται δ' ἀναγκαῖος. Ἐνόσω ἄρα κρατεῖ περὶ αὐτοῦ τοιαύτη γνώμη, ἐφ' ὅσον χαρακτηρίζεται ὡς τρομερὰ διαδικασία μεταξὺ τῶν πολιτειῶν, οἱ κατὰ τὴν διεξαγωγὴν αὐτοῦ ὀριζόμενοι κανόνες, οἵτινες σκοποῦσι μᾶλλον τὸν περιορισμὸν ἢ τὴν αὔξησιν τῶν κατ' αὐτὸν τελουμένων ἐγκλημάτων, κέκτληται θεωρητικὴν τε καὶ πρακτικὴν σημασίαν. Διὰ τῶν κανόνων τούτων ἐκδηλοῦται ἡ ἠθικὴ συνείδησις τῶν λαῶν, αἱ ἰδέαι αὐτῶν περὶ δικαίου καὶ ἀδίκου, τὰ αἰσθήματα τῆς φιλανθρωπίας, ὑφ' ὧν ἐλαύνονται. Οὗτοι ἀποτελοῦσι τὸ διεθνὲς δίκαιον τοῦ πολέμου, κεκτημένον ἐπίσης τὴν αὐτὴν σημασίαν, οἷαν κέκτηται καὶ τὸ ἐν εἰρήνῃ δίκαιον. Τοῦ πολέμου ἀναγνωριζομένου ὡς κοινωνικοῦ καθεστῶτος, ἀναγνωρίζονται ἅμα καὶ οἱ πρὸς ἠθικωτέραν αὐτοῦ διεξαγωγὴν τεθειμένοι κανόνες. Ἄν ἄρα ἡ ἠθικὴ διαμαρτύρεται κατὰ τῆς ἰδέας τοῦ ἐν πολέμῳ δικαίου,

ἡ πολιτική, ἧς ὄργανον οὗτος τυγχάνει, ἀναγνωρίζει, ὀρίζουσα τοὺς ὀφείλοντας νὰ διέπωσιν αὐτὸν καθολικοὺς διεξαγωγῆς κανόνας.

§ 250. Ἐννοια καὶ ἐξέλιξις τοῦ ἐν πολέμῳ δικαίου.

Συγγραφεῖς τινες ἀμφισβητοῦσι τὴν ὀρθότητα τῆς ὀνομασίας τοῦ ἐν πολέμῳ δικαίου. Οὗτος χρησιμεύει ὡς ὄργανον ἐπιδιώξεως πολιτικῶν συμφερόντων, δέον νὰ ἐξαρτᾶται ἐξ ὀλοκλήρου ἀπ' αὐτῆς, ἄρα δὲν δύναται νὰ ὑφίσταται περιορισμούς. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη ἀντίληψις δὲν εἶνε ἀκριβής. Ἡ λεγομένη πολιτικὴ ἐπιδιώκει τοὺς σκοποὺς αὐτῆς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας, ἔχουσα κανόνα ἠθικούς τινας νόμους, ὧν τὸ κῦρος σέβεται, δὲν δύναται δὲ ἢ ταῦτ' ἀνὰ πράξῃ καὶ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ ἐνεργείᾳ. Ὁ πόλεμος, ἀναγκαῖον ὦν κακόν, θὰ ἦτο χεῖρον ἔτι, ἂν δὲν ἠκολούθει ὠρισμένους νόμους, περιορίζοντάς πῶς τὴν καταστρεπτικὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν.

Τὸ ἐν πολέμῳ ἄρα δίκαιον περιλαμβάνει τὸ σύνολον τῶν κανόνων, τῶν διεπόντων τὰς πολιτείας ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ἐνόπλου ἀνταγωνισμοῦ αὐτῶν.

Τοὺς τοιοῦτους κανόνας ἐπέβαλεν ἀείποτε ἡ συνείδησις τῆς ἀνθρωπότητος εἰς τὰς πολιτείας. Παρὰ τὴν δυσπιστίαν καὶ τὰ μῖση, ἅτινα ἐκράτουν ἐν ταῖς σχέσεσι τῶν ἀρχαίων κοινωνιῶν, ἀνεγνώριζον αὐταὶ γενικούς τινας κανόνας, ἐπιβεβλημένους συνήθως ὑπὸ τῆς θρησκείας, κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου. Ἐτι μᾶλλον δὲ οὗτοι ἠϋρύνθησαν κατὰ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος.

Ἡ ἀνάπτυξις ἀνθρωπινωτέρων ἰδεῶν ἐν τῷ βίῳ τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν, ἡ ἀναγνώρισις ὑπὸ τῶν πολιτειῶν κανόνων τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ἐπήνεγκον οὐσιώδη μεταβολὴν ἐπὶ τῆς τέως ἀπανθρώπου φύσεως τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Καθωρίσθησαν μεταξὺ τῶν πολιτειῶν καθολικοὶ νόμοι, ἀμοιβαῖα δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις, ἰδίᾳ ὑπὸ τὴν πρωτοβουλίαν τῶν οὐδετέρων, αἵτινες ὡς ἐκ τῆς ιδιότητος αὐτῶν ἠδύναντο νὰ ἐνεργήσωσι μᾶλλον προσηκόντως καὶ ἀποτελεσματικῶς.

Ἄλλ' ἡ κωδικοποίησις τοῦ ἐν πολέμῳ δικαίου κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὀφείλεται πρωτίστως εἰς τὴν φιλόανθρωπον πρωτοβουλίαν τοῦ πάλαι προέδρου τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς Δίγκολντος.

έντειλαμένου διαπρεπῆ δημοσιολόγον τὴν σύνταξιν κώδικος τῶν ἐν πολέμῳ νομίμων (1), καθ' ὃν χρόνον ἐμφύλιος πρὸς κατάργησιν τῆς δουλείας πόλεμος ἐλυμαίνετο τὴν μεγάλην Ὁμοσπονδίαν. Βραδύτερον τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσίας Ἀλεξάνδρου τοῦ δευτέρου συνῆλθεν ἐν Βρυξέλλαις Συνδιάσκεψις πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς συστηματοποιήσεως τῶν ἐν πολέμῳ κρατούντων ἐθίμων καὶ νόμων. Βεβαίως δὲν ὑφίσταται εἰσέτι καθ' ὅλην τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ ἐν πολέμῳ δίκαιον. Ἀλλ' ἡ ὁσημέραι προβαίνουσα ἀνθρωπίνη ἠθικότης καθιέρωσεν ἤδη κανόνας τινάς, ὧν ἡ παράβασις παρ' οἷας δήποτε πολιτείας ἀποτελεῖ ἄρνησιν τῶν νόμων τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης.

§ 251. Κανόνες τοῦ ἐν πολέμῳ δικαίου.

Παρὰ πάσας τὰς παρεκτροπὰς αὐτοῦ ὁ δέκατος ἑνάτος αἰὼν ἐξεδήλωσε τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ συνείδησιν σὺν τοσοῦτοις ἄλλοις ἔργοις καὶ εἰς κωδικοποίησιν τῶν ἐν πολέμῳ νομίμων. Αἱ μαχόμεναι πρὸς ἀλλήλας πολιτεῖαι δὲν παριστᾶσι πλέον τὸ θέαμα ἀμειλίκτως ἀγωνιζομένων φυσικῶν δυνάμεων, ἀλλ' ἠθικῶν ὅπως δήποτε προσώπων, κατ' ἀνάγκην διεξαγόντων τὸν πρὸς ἀλληλα ἀγῶνα. Ὡς πρὸς τοῦτο ὑφίσταται οὐσιώδης διαφορά τοῦ δεκάτου ἑνάτου αἰῶνος ἀρχομένου καὶ τελευταίου. Ἡ περιφρόνησις τοῦ ἀσθενεστεροῦ ὑπὸ τοῦ ἰσχυροτέρου δὲν εἶνε ὁ ἀρχὸν νόμος, ἀλλ' ἡ ἀμοιβαία ἐκτίμησις. Ὁ πόλεμος δὲν λαμβάνει χαρακτῆρα ἐξοντώσεως· ἕκαστος τῶν ἀνταγωνιζομένων ἔχει κατὰ νοῦν, ὅτι μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου ἐπαναληφθήσονται αὐθις αἱ ἀμοιβαῖαι σχέσεις καὶ ἡ εἰρηνικὴ ἐπικοινωνία. Οὕτως ἀνεγνωρίσθησαν ἀμοιβαῖαι ἐν πολέμῳ ὑποχρεώσεις τῶν πολιτειῶν, κῶδιξ τῶν διεπόντων αὐτὰς κανόνων.

Κατὰ τὸν κώδικα τοῦτον ἀπαγορεύεται ἐν ταῖς πολεμικαῖς ἐργασίαις ἢ χρῆσις δηλητηρίου καὶ δηλητηριωδῶν ὄπλων, ἢ χρῆσις δολοφόνων κατ' ἀντιπάλων στρατιωτικῶν, ἐπίσης ἢ χρῆσις ὄπλων, προξενούντων ὀξείας φυσικὰς ἀλγηδόνας, ἢ ἐξόπλισις βαρβάρων ἢ ἡμιβαρβάρων φυλῶν ἐν πολέμῳ πεπολιτισμένων πολιτειῶν· ἢ καταστροφή ἢ ἰδιοποίησις ἰδιοκτησιῶν, κειμένων ἐν τῇ ἐχθρικῇ χώρᾳ καθ'

(1) Instructions for the Government of armies of the United States in the Field. Συγγραφεὺς εἶνε ὁ γερμανοαμερικανὸς δημοσιολόγος Franz Lieber.

ὅσον δὲν δικαιολογεῖται τοῦτο ἐκ πολεμικῶν λόγων· ὁ ἐρεθισμὸς τοῦ λαοῦ πρὸς ἐξέγερσιν κατὰ τῆς νομίμου κυβερνήσεως. Ἐκτὸς τούτων τῶν ὑποχρεώσεων αἱ διαμαχόμεναι δυνάμεις ὀφείλουσι νὰ σεβασθῶσι τὴν τε ζωὴν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐν πολέμῳ αἰχμαλωτισθέντων, οὓς πρέπει νὰ θεωρήσωσιν ὡς νομίμους ἐχθρούς, οὐχὶ δ' ὡς κοινούς ἐγκληματίας, οὓς ὀφείλουσιν ἀνταποδώσωσι μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου ἢ καὶ διαρκοῦντος αὐτοῦ. Ἡ πρὸς αὐτοὺς συμπεριφορὰ δεόν νὰ ᾖ ἀνθρωπίνη· εἰς τούτους ἐπιτρέπεται ν' ἀνατεθῆ ἢ ἐκτέλεσις δημοσίων ἔργων, ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ μόνον καὶ καθ' ὅσον δὲν προσβάλλεται ἡ τιμὴ αὐτῶν. Ἐπίσης ὑποχρεοῦνται αἱ μαχόμεναι δυνάμεις τὴν αὐτὴν στοργὴν καὶ φιλανθρωπίαν νὰ ἐπιδείξωσι τοῖς ἐν πολέμῳ πληγωθεῖσι καὶ τοῖς νοσηλευομένοις, νὰ προσφέρωνται πρὸς τὰ νοσοκομεία ὡς πρὸς ἱερά καὶ ἀπαραβίαστα· ἐν τῇ καταλήψει τῆς ἐχθρικῆς χώρας νὰ σέβωνται τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν κατοίκων, τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν, τὴν οἰκογένειαν· ν' ἀποφεύγωσι δὲ παντὶ τρόπῳ νὰ συντηρῶσι τὰ στρατεύματα δι' ἐπιβολῆς φόρων ἐπὶ τῆς καταληφθείσης χώρας κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐν πολέμῳ δόγμα, *la guerre doit nourrir la guerre*, ὃ περ κατ' ἐλάχιστον διαφέρει τῆς λαφυραγωγίας τῶν παλαιῶν λαῶν, ἐκτὸς ἐν ἡμέραις ἀπολύτου ἀνάγκης καὶ στενοχωρίας. Καθ' ὅσον ὁ ἐχθρὸς ἐν τῇ ἐξασκῆσει τῶν πολεμικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν τηρεῖ τὴν προσήκουσαν ἀξιοπρέπειαν, κατὰ τοσοῦτον ὁ πόλεμος λαμβάνει ἡμερώτερον χαρακτῆρα. Λάφυρα εἴτε ἐν τῷ κατὰ ξηράν, εἴτε ἐν τῷ κατὰ θάλασσαν πολέμῳ δὲν πρέπει νὰ ᾖ ἀνεκτά. Ἡ μᾶλλον πεπολιτισμένη τῶν πολιτειῶν, ἐνεργοῦσα ἀντιστρόφως, ἠκιστα διαφέρει τῶν βαρβάρων *Condottieri* τῶν μέσων αἰώνων, ἢ τῶν πειρατικῶν πολιτειῶν τῆς Ἀφρικῆς κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους.

Οὕτω διεξαγόμενος ὁ πόλεμος δὲν καθίσταται ἀφετηρία νέων πολέμων καὶ ἀντεκδικήσεων. Εἶνε μὲν κατ' οὐσίαν κακόν, ἀναπτύσσει ἐχθρας καὶ μίση· ἀλλ' αἱ πεπολιτισμέναι κυβερνήσεις δεόν νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψει, ὅτι τὰ μίση ταῦτα δὲν πρέπει νὰ καταστῶσιν ἀδιάλλακτα, οὔτε νὰ διαιωνισθῶσι· νὰ καταστήσωσιν ἄρα τὸν πόλεμον ὅσον ἐνεστὶν ἀνώδυνον ἀγῶνα πολιτειῶν, οὐχὶ δὲ ἀγῶνα λαῶν, καὶ ὡς τοιοῦτον ἀνεπιεικῆ καὶ ἀδιάλλακτον, μέλλοντα θάττον ἢ βραδύτερον νὰ ἐγκυμονήσῃ νέον ἀντεκδικήσεως καὶ καταστροφῆς ἀγῶνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Τὸ Δίκαιον τῶν οὐδετέρων Πολιτειῶν.

§ 252. Οὐδετερότης.

Ἐν τῷ διεξαγομένῳ μεταξὺ δύο ἢ πλειόνων πολιτειῶν πολέμῳ δὲν πρέπει νὰ ὑποχρεωθῶσι πρὸς συμμετοχὴν καὶ ἄλλαι πολιτεῖαι, ἐγγὺς ἢ ἀπώτερον κείμεναι. Αὐταὶ ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν δικαίων τῆς ἐλευθέρας προσωπικότητος δύνανται ν' ἀπόσχῳσι πάσης ἐνεργείας. Ἡ ἀποχὴ αὕτη καλεῖται οὐδετερότης, τὸ δὲ δίκαιον αὐτῆς εἶνε τὸ δίκαιον τῆς εἰρήνης. Πᾶσα πολιτεία δύναται νὰ διεκδικήσῃ ὑπὲρ ἑαυτῆς τὸ δίκαιον τοῦτο, ὃ περ καθίσταται σεβαστὸν παρὰ τῶν διαμαχομένων μερῶν· ὑπὸ τὴν τοιαύτην ιδιότητα ἐξασκεῖ αὕτη εὐεργετικὴν ἀποστολήν, ἐν μέσῳ τῶν καταστροφῶν τοῦ πολέμου θεραπεύουσα τὰς τέχνας τῆς εἰρήνης, τῆς εὐνομίας καὶ τῆς παραγωγικῆς ἐργασίας.

§ 253. Τὸ ἐν πολέμῳ δίκαιον τῶν Οὐδετέρων.

Ἡ οὐδετερότης ὑποβάλλει ὑποχρεώσεις τῇ τε οὐδετέρᾳ πολιτείᾳ καὶ τοῖς διαμαχομένοις. Ἡ μὲν πρώτη κατ' οὐδὲν δικαιούται ν' ἀναμιχθῇ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, νὰ παρᾶσχῃ τὴν ἐλαχίστην συνδρομὴν εἰς τι τῶν διαμαχομένων μερῶν. Πᾶσα πολεμικὴ ἐνέργεια, ἐκτελουμένη ἢ λαμβάνουσα τὴν ἀφετηρίαν ἀπὸ τῆς οὐδετέρας χώρας, δυναμένη νὰ ἐπιδράσῃ ὀλεθρίως ἐπὶ τῆς διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου τούτου ἢ ἐκείνου τῶν διαμαχομένων, ἀπαγορεύεται, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ὑφίσταται αὕτη τὰ ἀντίποινα τῶν πράξεων τούτων. Ὅπως δὲ ὑποχρεοῦται εἰς ἀπόλυτον ἀποχὴν ἀπὸ πάσης ἀναμίξεως ἡ πολιτεία, οὕτω καὶ οἱ εἰς αὐτὴν ἀνήκοντες.

Τὸ ἔδαφος τῆς οὐδετέρας πολιτείας καθίσταται ἄσυλον δι' ἄμφω τὰ διαμαχόμενα μέρη· ἀλλ' ὑπὸ τὴν ιδιότητα ταύτην ἀναλαμβάνον-

ται μεγάλαι ὑποχρεώσεις. Ἐπὶ μὲν τοῦ ἐδάφους τῆς ξηρᾶς ἀπαγορεύεται πᾶσα πρὸς πόλεμον ἐνέργεια, στρατολογία, ἐξοπλισμὸς πολεμικῶν ἢ καταδρομικῶν σκαφῶν καὶ ἐνέργεια αὐτῶν ἐν τοῖς ὕδασι τῆς οὐδετέρας πολιτείας. Ἡ ἀναγνώρισις τοιοῦτου δικαίου θὰ ἦτο ἀναγνώρισις τοῦ δικαίου τῆς δολοφονίας. Κατὰ τὰ ἀνεγνωρισμένα σήμερον διεθνή καθεστῶτα οὐδετέρας πολιτείας δὲν δύναται νὰ παραβιασθῇ τὸ ἔδαφος διὰ τῆς δι' αὐτοῦ διαβάσεως στρατοῦ, ἀνήκοντος εἰς τιτῶν διαμαχομένων μερῶν, ὡσαύτως δὲ καὶ πολεμοφοδίων· μόνον δὲ ἡ μεταφορὰ ἀσθενῶν καὶ πληγωθέντων ἐν τῷ πολέμῳ δύναται νὰ ἐπιτραπῇ, αὐστηρῶς ἀπαγορευομένης τῆς σὺν αὐτοῖς μετακομίσεως πολεμικῶν ἀντικειμένων. Ἐπίσης δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἐν ἡμέραις πολέμου συνομολογία δανείων πρὸς πολεμικοὺς σκοποὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς οὐδετέρας πολιτείας. Τὸ δίκαιον τῆς οὐδετέρας ἐμπορίας εἶνε ἀνεγνωρισμένον· ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον, ἵνα ἡ σημαία, ἡ σκέπουσα τὸ οὐδέτερον ἐμπόρευμα, μὴ χρησιμεύῃ πρὸς ἐπίτευξιν πολεμικῶν συμφερόντων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ λεγόμενον ἐν πολέμῳ λαθρεμπόριον εἶνε αὐστηρῶς ἀπαγορευμένον, δὲν πρέπει δὲ νὰ κατακριθῇ ἡ ἐποπτεία τῶν σκαφῶν ἐκείνων, ἅτινα δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐξασκοῦντα τὸ λαθρεμπόριον. Τούτου βεβαιουμένου ἐπέρχεται ἀναγκαιῶς ἡ δήμευσις.

Ἐπὶ τοιαύτην ἔννοιαν τὸ δίκαιον τῆς οὐδετερότητος κέκτηται ὁμολογουμένως εὐεργετικὴν ἀποστολήν· εἶνε τὸ ἐν πολέμῳ δίκαιον τῆς εἰρήνης, ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἠθικῶν σχέσεων τοῦ συγχρόνου βίου τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ τοῦτο οὐχὶ μόνον πρὸς ὄφελος καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς οὐδετέρας πολιτείας, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν διαμαχομένων μερῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἡ ἰδέα τῆς παγκοσμίου Πολιτείας.

§ 254. Ἡ φιλοσοφικὴ ἔννοια.

Ὁ ἄνθρωπος ἤκιστα ἀρέσκεται ἐν τῇ μεμονωμένῃ ἀτομικῇ δράσει. Ἀποστολὴ αὐτοῦ εἶνε ἡ εὐρυτέρα κοινωνικὴ ἐνέργεια, ἡ μετ' ἄλλων ὁμοίων σύμπραξις, δι' ἧς δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ τι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Οἱ πόθοι αὐτοῦ, αἱ ἰδέαι, αἱ ἔννοιαι ρέπουσι νὰ καταστῶσι σὺν τῷ χρόνῳ παγκόσμιοι, νὰ διασπάσωσι τὰ σιδηρᾶ τείχη τῆς φυλῆς καὶ τῆς πατρίδος. Ὑπὸ τοιαύτας σχέσεις συλλαμβάνει τὴν ἰδέαν τοῦ δικαίου ἀνθρωπινωτέρου, παγκοσμίου, ἐν δὲ τῇ συλλήψει ταύτη ἐκδηλοῦται ἅμα καὶ ἡ ἠθικὴ ἰδέα τῆς παγκοσμίου πολιτείας.

Ἀείποτε ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀπεκαλύφθησαν τοιαῦται ἰδέαι περὶ ἰδρύσεως παγκοσμίου πολιτείας συνωδὰ τῷ πνεύματι τῶν καιρῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων· εἴτε ὡς ἰδέα φιλοσόφων, εἴτε ὡς ἐκδήλωσις τῆς φιλοδοξίας μεμονωμένων ἀτόμων ἢ ἰδέα αὕτη ὑπῆρξε προσφιλὲς ἐνασχόλημα. Παρὰ τὰ δρῶντα ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐλατήρια τῆς ἐθνικῆς φιλαυτίας, εὐρυτέρα τις κατανόησις τῆς ἀνθρωπότητος, τῆς ταύτη συμφοῦς πολιτείας, πολλάκις ἐπῆλθεν. Ὁ χυδαῖος ἄνθρωπος, οὗ ὁ ὀρίζων δὲν ἐξέρχεται τῶν στενῶν ὀρίων τῶν σχέσεων τῆς οἰκογενείας, τῆς φυλῆς, αὐτῆς τῆς πατρίδος, δὲν δύναται νὰ συλλάβῃ εὐρυτέραν περὶ τῆς κοινωνίας ἔννοιαν. Ἄλλ' ὁ φιλόσοφος, ὁ ὑποτυπώσας ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ πληρεστέραν καὶ καθολικωτέραν τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ, θλίβεται ἐν τῷ συσφιγκτῆρι τῶν στενῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἀποκλειστικῶν συμφερόντων. Οὕτω συλλαμβάνει ἀρτίαν τὴν ἰδέαν τῆς ἀνθρωπότητος, οὐχὶ κατὰ φυλὰς ἢ ἔθνη, ἀλλὰ συλλήβδην, κατὰ σύνολον τῶν ἀνθρώπων.

Ἄλλ' ἡ σύλληψις αὕτη εἶνε καθαρὰ ἰδεολογία, ἣ ἔχει καὶ πραγμα-

τικὴν ἔννοιαν; Πρέπει ἢ δύναται νὰ τύχη τῆς προσηκούσης πραγματώσεως; Ἐν ταύτῃ τῇ ἀπορίᾳ κεῖται τὸ πρόβλημα τῆς παγκοσμίου πολιτείας, ἧς τὴν δυνατὴν πραγμάτωσιν οὐ μόνον ὑπετύπωσαν ἰδεολόγοι φιλόσοφοι, ἀλλὰ καὶ ἀπεπειράθησαν πρακτικοὶ πολιτικοί.

§ 255. Ἡ ἰδέα τῆς παγκοσμίου Πολιτείας ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Κατὰ πρῶτον λαμβάνει ὑπόστασιν ἡ ἰδέα αὕτη ἐν τοῖς χρόνοις τῆς πτώσεως τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ κόσμου, ἀρχῆς πραγματώσεως γενομένης ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς μοναρχίαις τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν Περσῶν. Ὅτε ἡ ἐλληνικὴ ἰδέα εἶχεν ἀπολέσῃ τὴν δημιουργικὴν αὐτῆς δύναμιν ἐξέλιπε δὲ ἡ ἰσχὺς τῆς πατρίδος, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς σκηνῆς τὸ εἶδωλον τῆς παγκοσμίου πολιτείας. Ἡ μὲν Στοά, ἔκ τε τοῦ κοσμολογικοῦ αὐτῆς συστήματος καὶ ἐκ τῶν ὑφισταμένων ἠθικῶν συνθηκῶν τοῦ τότε κόσμου, ἐκήρυξε τὸ δόγμα τῆς παγκοσμίου πολιτείας, ὃ περ ἀπεπειράθη διὰ τῆς παγκοσμίου Μοναρχίας νὰ καταστήσῃ πραγματικότητα ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, πατρίδα προστάξας τὴν οἰκουμένην ἡγεῖσθαι πάντα. Ὁ πραγματικὸς νεανίας, ὁ ἐκπροσωπῶν τὴν πληρεστέραν ἱστορικὴν δράσιν τοῦ ἐλληνικοῦ κόσμου, συνέλαβεν ὑπὲρ πάντα ἐκ τῶν συγχρόνων τὴν ἔννοιαν τῆς ἐνότητος τῆς ἀνθρωπότητος. Πᾶσα αὐτοῦ ἡ πολιτικὴ συνοψίζεται ἐν τῇ συμμίξει καὶ τῇ νέᾳ συνθέσει τοῦ ἐλληνικοῦ καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ κόσμου. Ὅπως αὐτὸς ὁ εὐθαλῆς βλαστὸς τῆς Ἑλλάδος συνεζεύγνυτο μετὰ τῆς Ρωξάνης, τῆς βασιλικῆς κόρης τῆς Ἀσίας, δούς ἐμπράκτως τὸ παράδειγμα (1), οὕτως οἱ δύο ἀντίπαλοι κόσμοι, ὁ ἐλληνικὸς καὶ ὁ ἀσιατικὸς, ἐκαλοῦντο εἰς σύνθεσιν νέου κόσμου, οὗ ὑπερτάτη παράστασις ἔμελλε νὰ ᾔηνε μεγάλη καὶ παγκόσμιος πολιτεία, εἰς ἓν συντείνουσα κεφάλαιον, «ἵνα μὴ κατὰ πόλεις, μηδὲ κατὰ δήμους οἰκῶμεν, ἰδίοις ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίοις, ἀλλὰ πάντας ἀνθρώποις ἡγώμεθα δημότας καὶ πολίτας, εἰς δὲ βίος ἢ καὶ κόσμος, ὥσπερ ἀγέλης συννόμου, νόμῳ κοινῷ συντρεφομένης» (2).

Ἡ ἰδέα αὕτη τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ἔμελλε νὰ τύχη ἀμέσου πραγματώσεως, οὐ μόνον ἔνεκα τοῦ θανάτου τοῦ μεγαλοφυοῦς ἀνδρός, ἀλλὰ διότι αὐτὴ ἡ κατάστασις τῆς ἀνθρωπότητος παρενέβαλλε προσκόμ-

(1) *Bluntschli Allgemeines Staatsrecht* I. I.

(2) Πλουτ., Ἀλεξ. ἀρετῆς Α', 6.

ματα. Ἑλλάς καὶ Ἀσία ἦσαν δύο στοιχεῖα ἀντίθετα ἀλλήλοις, μὴ δυνάμενα νὰ συνεννοηθῶσι καὶ συμπράξωσιν ἐν κοινῇ ιδέᾳ. Ἀμφότεροι οἱ κόσμοι οὗτοι ἐπίσης διετέλουν ἐν προφανεῖ ἱστορικῇ ἀποσυνθέσει, ἔβαινον πρὸς καταστροφὴν, ἣν ἡδυνάτει νὰ προλάβῃ τοῦ μεγάλου κατακτητοῦ ἢ σιδηρᾶ θέλησις. Τὸ μόνον εὐεργετικὸν ἀποτέλεσμα τῆς ἀποπείρας ταύτης τῆς ἐθνολογικῆς συμμίξεως ἦτο ἡ ἐγκέντρισις τοῦ εὐρωστοτέρου ἑλληνικοῦ χυμοῦ εἰς τὸ ἀσιατικὸν δένδρον καὶ ἡ παραγωγὴ τῆς τελευταίας περιόδου τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, ὑποτάξαντος τὰ ἑτερόφυλα γένη τῆς Ἀσίας. Ἐκτοτε ὁ πολιτισμὸς προσέλαβε κοσμοπολιτικώτερον χαρακτῆρα· τὸ δὲ ὄνειρον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔτυχε πραγματώσεως, ἂν οὐχὶ πολιτικῆς, πάντως πνευματικῆς.

Ὅτι ὑπῆρξεν ὄνειρον καὶ ιδεολογικὸς πόθος διὰ τὸν ἑλληνικὸν κόσμον, προσκαιρῶς πραγματωθεὶς, ἐπετεύχθη πληρέστερον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. Ἡ κατακτητικὴ αὕτη φυλὴ ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ βίου αὐτῆς ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ὑφ᾽ ἡλίον, ὡσεὶ προησθάνετο τὴν ἱστορικὴν κοσμοκρατορίαν· ἡ πολιτικὴ αὐτῆς ἔρρεπεν ἀείποτε πρὸς τὴν ἀπορρόφησιν τῶν ὑποτασσομένων ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως λαῶν. Ἐν τῷ πολιτικῷ τῆς Ῥώμης χωνευτηρίῳ, ὡς πρότερον ἐν τῷ πνευματικῷ τῆς Ἑλλάδος, ἀπώλεσαν ἰδιοφυίαν καὶ ἀτομικότητα οἱ πλείστοι τῶν εἰς ἐπικοινωνίαν ἐλθόντων λαῶν. Οὕτω κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς αὐτοκρατορίας, κηρυχθείσης παγκοσμίου, ἐπραγματοῦτο ἡ ἐνότης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Μετὰ πίστεως ὠκοδόμηι ἡ εὐδαίμων πόλις τὸν ναὸν τοῦ Πανθέου, σύμβολον τῆς ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς θρησκευτικῆς συναντήσεως τῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν, ὁ δὲ πραιτῶρ καθώριζε τὰς ἀρχὰς τοῦ παγκοσμίου δικαίου. Ὁ Ῥωμαῖος ποιητῆς ἐνθουσιᾶ ἐπὶ τῇ μεταμορφώσει τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας ἀπὸ κουϊρικῆς εἰς παγκόσμιον. Ἐν Ῥώμῃ, ἣτις καθίσταται οἰκουμένης δῆμος, εὐρίσκει τὴν πατρίδα αὐτοῦ ὁ Ἕλληνας, ὁ Ἀσιανός, ὁ Γαλάτης, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ὁ Ῥωμαῖος εὐρίσκει πατρίδα ἐν Ἑλλάδι, ἐν Ἀσίᾳ, ἐν Γαλατίᾳ. Ἀλλ' ἡ παγκόσμιος αὕτη μοναρχία τῶν Ῥωμαίων δὲν ἀπέρρεσεν ἀπὸ τῆς ἐννοίας τῆς πολιτικῆς ἢ ἀνθρωπίνης ἐνότητος, ἦτο τὸ γεγονός τῆς κατακτήσεως, ἧς ἡ ἀφομοιωτικὴ δύναμις ὑπέκυψεν ἐπὶ τέλος πρὸ τῆς ἀτομικότητος τῶν ἐθνῶν, ἅτινα διανοεῖτο νὰ ἐξοντώσῃ. Ἀλλ' ἡ ἀπόλυτος ἐνότης, ἣν ἐζήτησε νὰ πραγματώσῃ ὁ Ῥωμαϊκὸς κόσμος διὰ τῆς πλήρους συγχωνεύσεως καὶ ἀφομοιώσεως

ποικίλων, ἐν πολλοῖς ἀντιθέτων καὶ ἀνομοίων ἱστορικῶν δυνάμεων, ἀπέτυχεν· ἡ ἐθνικὴ ἀτομικότης τῶν γερμανικῶν λαῶν ἐξανέστη, ἡ δὲ σαπρὰ αὐτοκρατορία ἔπεσε πτώσιν ἐπονείδιστον.

Τὰ αἷτια τῆς ἀποτυχίας ἔκειντο ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τῶν πραγμάτων. Ἡ πολιτεία ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοποῦ αὐτῆς ἐν τῇ ἐξωτερικῇ παραστάσει τοῦ λαοῦ, ἐν τῇ συνθέσει τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, ἐν τῇ ἀληθείᾳ, οὐχὶ δὲ βεβιασμένη ἐνώσει. Ἄλλ' ἡ παγκόσμιος πολιτεία τῶν Ῥωμαίων ὠρμάτο ἀπὸ ὅλως διαφόρου αἰτίας· κέντρον αὐτῆς ἦτο οὐχὶ ὁ λαός, τὸ ἔθνος, ἀλλ' ὁ Καῖσαρ, κατὰ συνθήκην παράστασις τῆς πολιτείας. Εἰς τοιαύτην τερατώδη σύλληψιν ἐπεβάλλετο ὑπὸ τῆς ἀδυσωπῆτου ἱστορικῆς ἀνάγκης, ὑπὸ τῶν πραγμάτων, ἡ ἀποτυχία. Ἡ ἀνθρωπότης ἤγειρεν ἐν Ῥώμῃ τεράστιον πολιτικὸν μνημεῖον, *Κολοσσαῖον*, κακόρρυθμον, μονότονον, ἐστερημένον χάριτος· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐξεδικήθη. Ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν λαῶν, τῶν ἀπορροφηθέντων ἐν τῇ ρωμαϊκῇ αὐτοκρατορίᾳ, κατεχώσθη καὶ αὕτη μετ' αὐτῶν καὶ ἐξηφανίσθη.

Πλέον ἢ ἀπαξ κατὰ τὸν μετέπειτα χρόνον ἐγένοντο ἀπόπειραι ἱστορικῆς πραγματώσεως τῆς ἰδέας ταύτης. Ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς τῆς ἐν θεῷ τῶν ἀνθρώπων ἐνότητος καὶ ὑπὸ τὰς παραδόσεις τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, τῶν ἀπορρήτων τῆς ὁποίας θεματοφύλαξ ἦτο ἡ παπικὴ Ῥώμη, ἡ γερμανικὴ αὐτοκρατορία τοῦ μέσου αἰῶνος παρέστη ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς πολιτικῆς τῶν ἀνθρώπων ἐνότητος· ἀλλ' ἡ τοιαύτη κοσμοκρατορία ἦτο ἱστορικὸν μᾶλλον πλάσμα ἢ πολιτικὴ πραγματικότης· τὸ κοσμικὸν ξίφος τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος δὲν ἦτο παγκόσμιον, ἀλλ' οὔτε κἂν γερμανικόν. Αἱ ροπαὶ τῆς ἐθνικῆς ἀτομικότητος ἐξεδηλοῦντο μᾶλλον ἀκάθεκτοι καὶ διασπαστικάι. Ἡ ἰδέα δὲν εἶχεν ἐξέλθῃ ἀπὸ τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων, ὡς πρότερον ἐν Ῥώμῃ, εἶχεν ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ρωμαϊκοῦ θυσιαστηρίου, καθ' ἣν ὥραν ἔνεκα ἐθνικῶν καὶ πολιτικῶν αἰτίων ὁ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ περιεβάλλετο τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τὸ στέμμα τοῦ ρωμαίου Καίσαρος. Ἄλλ' ἡ ἱστορία ἀπεχθάνεται τὰς ἐπαναλήψεις· ζῆ καὶ εὐφραίνεται ἐν τῇ ποικιλίᾳ καὶ ταῖς μεταμορφώσεσιν.

Ἐκτοτε ἡ ἰδέα τῆς παγκοσμίου Μοναρχίας κατετάχθη εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἱστορικῶν χιμαιρῶν. Ἐγένοντο μὲν ἀπόπειραι αὐτῆς, ἀλλ' αὗται ἀμέσως κατεδείχθησαν ἀπραγματοποίητοι. Πολιτικὴ δύ-

ναμεις, ζητοῦσα νὰ ἐρείσῃ τὸ κράτος αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἀπολύτου ἐνότητος, τουτέστι τῆς ἀρνήσεως καὶ τῆς καταστροφῆς πάσης ἐθνικῆς ἰδιοφυίας, οὐ μόνον ἐπιζητεῖ τὸ ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ κατ' οὐσίαν εἶνε ἀνήθικος. Ὁ πολιτισμὸς ὀφείλεται εἰς τὴν ποικίλην καὶ ἀνομοίαν ἐργασίαν τῶν ἀτόμων, ὡς ἐθνικῶν ομάδων. Πολιτικὸν δὲ σύστημα, διεκδικοῦν διὰ τῆς ἀπορροφῆσεως αὐτῶν τὴν ἐνότητα, οὐδὲν ἕτερον ἐπιζητεῖ ἢ τὴν ἐκμηδένισιν, τὴν στείρωσιν ἄρα τῶν ἀειρρόων πηγῶν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς αὐτονόμου ἐνεργείας τῶν λαῶν.

§ 256. Ἡ δυνατὴ πραγμάτωσις τῆς παγκοσμίου Πολιτείας.

Μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἡ πραγμάτωσις πολιτείας τινός, ὅσον ἐνεστί παγκοσμίου, ἀπέτυχεν ἔνεκα λόγων φυσιολογικῶν τε καὶ ἠθικῶν· τὸ μὲν διότι ἡ πολιτεία ἐκπροσωπεῖ τὴν ἐννοίαν καὶ τὴν κανονικὴν λειτουργίαν ἐνιαίου ὀργανισμοῦ, τοῦ λαοῦ, μόνον δ' οὕτω δύναται φυσιολογικῶς νὰ λειτουργήσῃ, ἄτε τῆς ψυχῆς τῆς πολιτείας οὔσης κατ' ἀνάγκην τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ· τὸ δὲ διότι αὕτη οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχῃ ἐνότητα ἠθικῆς ἐνεργείας, ὅπότεν ἐλλείπωσι τὰ στοιχεῖα τῆς ἠθικῆς ἐνότητος καὶ ἀλληλεγγύης. Πολιτεία, ἧς τὰ μέλη οὐδεμίαν ἔχουσι πρὸς ἄλληλα κοινότητα ἰδεῶν, εἶνε ἄψυχος ὀργανισμὸς, πρὸς οὐδὲν ἀγαθὸν δυνάμενος νὰ συντελέσῃ. Μόνον φυσικὴ δύναμις, οἷα ἡ τῆς μοναρχίας, εἶνε ἱκανὴ νὰ συγκρατήσῃ πρὸς καιρὸν τὰ ποικίλα ταῦτα ἐθνολογικὰ στοιχεῖα· καὶ τοῦτο οὐχὶ διὰ τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ διὰ τῆς βίας. Ἀποτέλεσμα ἄρα τοῦ τοιούτου καθεστῶτος ἔσται ἡ ἰσοπέδωσις τῶν λαῶν καὶ ἡ ἄρνησις πάσης αὐτονομίας ἐν τῇ λειτουργίᾳ αὐτῶν καὶ δράσει.

Ἄλλ' ἡ ἱστορία παρίστησι τὸ ἀντίθετον φαινόμενον. Οἱ λαοὶ ἀκμάζουσι διὰ τῆς αὐτονόμου ἀναπτύξεως τοῦ κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ αὐτῶν βίου, ἄρα τοῦ ἐθνικοῦ. Ἄλλ' ἐν τῇ ἰδέᾳ τῆς παγκοσμίου μοναρχίας ἐλλείπουσιν οἱ ὅροι οὗτοι, ἡ ἀνθρωπότης, ἧς τὸ σύνολον ἀποτελοῦσι ποικίλοι λαοί, ἀπόλλυσι πᾶσαν ἑαυτῆς συνείδησιν, θάττον δὲ ἢ βραδύτερον θέλει ἐκλίπη ὑπὸ τὰ σάβανα τῆς τριαύτης παγκοσμίου μοναρχίας, ἥτις οὐδένα παρίστησι πολιτειακὸν ὀργανισμόν, ἀλλὰ μόνον μάζαν ποικίλων γενῶν καὶ φύλων, οὐδεμίαν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα συγγένειαν. Τὸ δίκαιον τῆς ἀνθρωπότητος δὲν ἐξελίσσεται διὰ τῆς

ἐκμηδενίσεως καὶ καταργήσεως τῶν διαφόρων ἐθνικῶν χαρακτήρων, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐλευθέρας αὐτῶν ὑποστάσεως καὶ λειτουργίας.

Τοιαύτης πολιτείας μὴ πραγματοποιμένης διὰ τῆς ἀπολύτου ὁμοιώσεως τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐπιζητητέα ἢ ἐπίτευξις αὐτῆς κατ' ἄλλον νόμον, τὸ μὲν ἐπιδιωκομένης τῆς ἐνότητος, πρὸς ἣν ρέπει ἀκαθέκτως τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, τὸ δὲ τηρουμένης τῆς ἐθνικῆς ἰδιορρυθμίας καὶ ἀτομικότητος τῶν λαῶν, ἧς ἄνευ οὐδὲν γενναῖον. Ὅπως ἐν τῇ στοιχειώδει ἐθνικῇ πολιτείᾳ, τῇ πολιτείᾳ ἐνὸς λαοῦ, ὄρος ἀπαραίτητος τῆς προόδου καὶ τῆς ἐλευθερίας εἶνε οὐχὶ ἡ ἀπόλυτος ἐνότης καὶ συγκέντρωσις, ἀλλ' ἡ προσήκουσα ἀναγνώρισις καὶ λειτουργία τῶν ἠθικῶν δυνάμεων τῶν ἀτόμων, οὕτω καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ τῆς ἀνθρωπότητος πολιτείᾳ, ἧς ἀστόχως τὴν πραγμάτωσιν ὠνειροπόλησαν τολμηροὶ φιλόσοφοι καὶ δορικτήτορες. Ἡ παγκόσμιος αὕτη πολιτεία δὲν δικαιούται ν' ἀξιῶσθαι ὑπὲρ ἑαυτῆς τὴν πλήρη ἐνότητα· τοῦτο θὰ ἦτο ὁ τάφος καὶ ἐθνικῆς τῶν ἐθνῶν αὐτονομίας, ἀλλ' ἅμα καὶ τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐν τῷ μέλλοντι ἡ ἰδέα αὕτη δύναται νὰ τύχη τῆς προσηκούσης πραγματώσεως οὐχὶ διὰ τῆς ἐπιζητουμένης ἄρσεως τῶν ἐθνολογικῶν ὁρίων τῶν χωρῶν, τῶν ἀποτελουσῶν τὴν μεγάλην ταύτην πολιτείαν, ἀλλὰ τούναντίον διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως αὐτῶν. Ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοιαύτης πολιτείας ἀναγνωρισθήσονται οἱ ποικίλοι κατὰ χώρας καὶ φύλα πολιτικοὶ ὀργανισμοί, ἡ ἐλευθέρα αὐτῶν λειτουργία καὶ δράσις. Ἐκαστος λαὸς ἔξει τὸ ἴδιον πολιτικὸν καθεστῶς, παραλλάσσον συνωδὰ τῇ ἰδιοφυίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν μὴ ἀντιμαχόμενον πρὸς τὸν καθολικὸν σκοπὸν, τὸν διὰ τῆς μεγάλης πολιτείας ἐπιδιωκόμενον. Αἱ πρὸς ἀλλήλας σχέσεις τῶν λαῶν καὶ πολιτειῶν θὰ διεξάγονται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀλληλεγγύης, ὁ δὲ ἀνταγωνισμὸς αὐτῶν ἔσται ἠθικὸς καὶ πνευματικὸς. Μεγάλη Συμπολιτεία, ἧς πρότυπον ὑφίσταται νῦν ἡ ἀμερικανικὴ, θέλει περιλάβῃ μικρὰς πολιτείας, αἵτινες καθ' ἑαυτὰς οὐδὲν μέγα δύνανται νὰ δημιουργήσωσιν.

Ἡ Συμπολιτεία αὕτη τῶν λαῶν ἔσται ἠθικὴ μᾶλλον ἢ πολιτικὴ. Ὑπὸ ἴδιον ἕκαστος πολιτικὸν καθεστῶς βιῶν, θεματοφύλαξ τῶν ἱστορικῶν παραδόσεων, τῶν ἐθνικῶν ροπῶν, θέλει ἐπιζητῆ τὴν πρόοδον διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἀμίλλης, οὐχὶ δὲ διὰ τοῦ φθονεροῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ τῆς καταθλίψεως τῶν ἀδελφῶν. Ὄντος τοῦ δικαίου

ένιαίου, ἀνθρωπίνου, καὶ ἡ πολιτεία κατ' ἀνάγκην ἔσται τοιαύτη, ἐκ-
προσωποῦσα μὲν ἐν τῷ συνόλῳ τὴν ἀνθρωπίνην ἐνότητα, ἀλλ' ἐν τοῖς
καθ' ἕκαστα ἀναγνωρίζουσα καὶ σεβομένη τὸ δίκαιον τῶν μερικῶν πο-
λιτειῶν, ὧν τὴν ὑπόστασιν ἠμφισβήτησε καὶ παρεγνώρισεν ἐπὶ στιγ-
μὰς πραγματωθεῖσα ἄλλοτε ἡ καλουμένη παγκόσμιος μοναρχία.

Τοιαύτη Ὁμοσπονδία δὲν θέλει παραβλάψῃ τὸ παράπαν τὴν ἐθνι-
κὴν τῶν λαῶν ἀτομικότητα, ἀλλὰ συγχρόνως θέλει συντελέσῃ εἰς τὴν
ἐπὶ μᾶλλον ἐπιτευξίν καὶ κραταίωσιν τῆς ὑπερφυοῦς ἐνότητος, πρὸς
ἣν ἐκπαλαί ὄργα ὁ ἄνθρωπος, ἧτις τυγχάνει τὸ ποθεινότατον αὐτοῦ
μέλημα καὶ ἧτις καθ' ὅσον πραγματοποιῶνται, καθίστησιν αὐτὸν ἀνθρω-
πινώτερον, τουτέστιν ἠθικώτερον καὶ ἀρτιώτερον.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ.	27	στ.	25	ἀντὶ	πολιτικά	γρ.	πολιτικῆ.
»	195	»	33	»	1871	»	1878.
»	224	»	19	»	ὑπάρξαντα	»	ὑπάρξαντες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Δημόσιον δίκαιον

Κεφ. Α'	Ἡ θεωρία τῆς Πολιτείας	σελ.	7
Κεφ. Β'	Γένεσις τῆς Πολιτείας	»	20
Κεφ. Γ'	Δυνάμεις τῆς Πολιτείας	»	26
Κεφ. Δ'	Ἡ ἰδέα τοῦ Πολιτεύματος	»	35
Κεφ. Ε'	Ἡ θεωρία τοῦ συνταγματικοῦ Πολιτεύματος	»	61
Κεφ. Ϛ'	Περὶ τῆς ἀντιπροσωπείας ἐν τῇ Πολιτείᾳ	»	70
Κεφ. Ζ'	Πολιτεία καὶ Ἄτομον	»	89
Κεφ. Η'	Ἡ Πολιτεία καὶ αἱ ἐν αὐτῇ Μερῖδες	»	92
Κεφ. Θ'	Αἱ ἐν τῇ Πολιτείᾳ Ἐξουσίαι	»	97
Κεφ. Ι'	Αἱ Λειτουργίαι τῆς Πολιτείας	»	110
Κεφ. ΙΑ'	Περὶ τῶν δημοσίων Λειτουργῶν	»	123
Κεφ. ΙΒ'	Ἡ Πολιτεία καὶ ἡ δημοτικὴ Διοίκησις	»	126
Κεφ. ΙΓ'	Ἡ Πολιτεία καὶ ἡ ἐπαρχιακὴ Διοίκησις	»	130
Κεφ. ΙΔ'	Κυριαρχία	»	133
Κεφ. ΙΕ'	Ἡ Πολιτεία καὶ τὸ δίκαιον τῆς Ποινῆς	»	139
Κεφ. ΙϚ'	Αἱ σχέσεις τῆς Πολιτείας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν	»	168

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

Διεθνὲς δίκαιον

Κεφ. Α'	Ἡ θεωρία τοῦ διεθνοῦς Δικαίου	»	180
Κεφ. Β'	Ἱστορικὴ ἐξέλιξις τοῦ διεθνοῦς Δικαίου	»	185
Κεφ. Γ'	Ὁ Πόλεμος ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἡ θεωρία τῆς αἰωνίας Εἰρήνης	»	198
Κεφ. Δ'	Τὸ Διεθνὲς Δίκαιον	»	213
Κεφ. Ε'	Αἱ Πολιτεῖαι ἐν τῷ Διεθνεί δικαίῳ ὡς ὑποκείμενα δικαιωμάτων	»	219
Κεφ. Ϛ'	Περὶ τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Συμπολιτείας	»	221
Κεφ. Ζ'	Τὰ ὅρια τῆς Πολιτείας	»	223
Κεφ. Η'	Περὶ τῆς Ἐλευθερίας τῆς θαλάσσης	»	225
Κεφ. Θ'	Τὰ ὄργανα τῶν διεθνῶν σχέσεων τῆς Πολιτείας	»	228
Κεφ. Ι'	Τὸ δίκαιον τοῦ Ἀσύλου	»	232
Κεφ. ΙΑ'	Τὸ διεθνὲς ἰδιωτικὸν Δίκαιον	»	235
Κεφ. ΙΒ'	Τὸ ἐν Πολέμῳ δίκαιον	»	238
Κεφ. ΙΓ'	Τὸ Δίκαιον τῶν οὐδετέρων Πολιτειῶν	»	242
Κεφ. ΙΔ'	Ἡ ἰδέα τῆς παγκοσμίου Πολιτείας	»	244

Ε.Υ.Δ. τῆς Κ.Ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1892

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006